

مقایسه تاب آوری و قدرت تحمل ابهام در ورزشکاران رشته‌های ورزشی انفرادی و گروهی □

Compare Resilience Ambiguity Tolerance among Individual and Group Athlete Subjects Sport □

Khadijeh Salmani, MSc □

Jamal Fazzel Kalkhoran, PhD

Hojatollah Amini, MSc

Alireza Kakavand, PhD *

خدیدجه سلمانی *

دکتر جمال فاضل کلخوران **

حجت اله امینی **

دکتر علیرضا کاکاوند ***

Abstract

The Present study aimed at comparing resilience and ambiguity tolerance in individual and group athletes. The participants consisted of 200 male and female athletes of soccer, volleyball, taekwondo and swimming who were selected by multistage random sampling method. Subjects responded to Resilience Questionnaire of Connor Davidson (2003) and Ambiguity Tolerance Questionnaire of McDonald (1975). To analyze data, Multivariate Analysis of Variance test was used. The results showed a significant difference in resilience and ambiguity tolerance between individual and group athletes ($p < 0.05$). Also, there was a significant difference in resilience and ambiguity tolerance between these two groups with regard to gender ($p < 0.05$). According to the results of this study, resilience and ambiguity tolerance influenced success of individual and group athletes; therefore, it seems necessary to find ways to reduce and control ambiguity in sport performance of athletes.

Keywords: resilience, ambiguity tolerance, individual and group athletes.

چکیده

پژوهش حاضر باهدف شناخت مقایسه تاب آوری و قدرت تحمل ابهام در ورزشکاران رشته‌های ورزشی انفرادی و گروهی انجام شد. نمونه آماری شامل ۲۰۰ نفر از ورزشکاران زن و مرد رشته‌های فوتبال، والیبال، تکواندو و شنا بود که به روش نمونه‌گیری تصادفی چندمرحله‌ای انتخاب شدند. آزمودنی‌ها به دو پرسشنامه تاب آوری کانر دیویدسون (۲۰۰۳) و پرسشنامه قدرت تحمل ابهام مک دونالد (۱۹۷۰) پاسخ دادند. برای تحلیل داده‌ها از آزمون، تحلیل واریانس چندمتغیره استفاده شد. یافته‌های تحقیق نشان داد که بین ورزشکاران انفرادی و گروهی از نظر تاب آوری و قدرت تحمل ابهام، اختلاف معناداری وجود دارد ($p < 0/50$). همچنین از نظر جنس نیز در بین ورزشکاران رشته‌های ورزشی انفرادی و گروهی در تاب آوری و قدرت تحمل ابهام، اختلاف معناداری مشاهده شد ($p < 0/50$). با توجه به نتایج این پژوهش تاب آوری و قدرت تحمل ابهام در موفقیت ورزشکاران رشته‌های ورزشی انفرادی و گروهی تأثیرگذار می‌باشد. از این رو به نظر می‌رسد یافتن روش‌هایی برای کاهش ابهام در عملکرد ورزشی، ورزشکاران و مهار آن ضروری است.

کلید واژه‌ها: تاب آوری، تحمل ابهام، ورزشکاران انفرادی، ورزشکاران گروهی

□ Islamic Azad University, Karaj, I.R.Iran

* Qazvin University of Medical Sciences

□ khadijeh.salman@gmail.com

□ دریافت مقاله: ۱۳۹۴/۱۱/۱ تصویب نهایی: ۱۳۹۵/۲/۲۶

* دانشگاه علوم تحقیقات البرز دانشگاه آزاد اسلامی

** دانشکده تربیت بدنی دانشگاه تهران

*** گروه روانشناسی بالینی دانشگاه قزوین

● مقدمه

روانشناسان، «تاب‌آوری» را از سال ۱۹۷۰ مورد مطالعه قرار داده‌اند. اصطلاح تاب‌آوری، به‌عنوان عاملی در جهت سازگاری موفقیت‌آمیز با تغییرات و توانایی مقاومت در برابر مشکلات شناخته شده است. تاب‌آوری سطوح تنیدگی، و ناتوانی را در شرایط تنیدگی‌زا تعدیل نموده و در واقع فرایند پویای انطباق و سازگاری مثبت با تجارب تلخ و ناگوار در زندگی می‌باشد (غلامی، ۱۳۸۷). مطالعات نشان می‌دهد که افراد تاب‌آور، دارای سلامت روانی، احساس خود شکوفایی و اعتماد به نفس بیشتری هستند و کمتر در معرض رفتارهای پرخطر، مانند استفاده از مواد مخدر و رفتارهای جنسی مهار نشده قرار می‌گیرند (شاکرنیا و محمد پورشاطری، ۲۰۱۰). از نظر تاریخی مطالعه تاب‌آوری، سه موج را به همراه داشته است (ونزیل، ۲۰۱۰).

□ موج اول بررسی تاب‌آوری، در پاسخ به این سؤال بود که چه ویژگی‌هایی باعث می‌شوند افرادی، در مواجهه با عوامل خطرزا یا «شرایط ناگوار» موفق بیرون آیند، و چه عواملی باعث «تسلیم» افراد می‌شوند. بیشتر ادبیات و منابع موجود تاب‌آوری، جستجویی برای توصیف کیفیت‌های تاب‌آورانه درونی و بیرونی است که به افراد کمک می‌کنند تا در پی بروز شرایط پرخطر و یا پس از «عقب‌نشینی»، بتوانند سازگار شده و یا کارکرد قبلی خود را بازیابند، بنابراین انتقال از عوامل خطر تأکید دارد. کیفیت‌های تاب‌آور بودن، پیامدهای نخستین موج بررسی تاب‌آوری را بازنمایی می‌کنند. اولین موج بر اساس کیفیت‌های تاب‌آوری افراد است و از طریق عوامل اصلی و ارتباط با محیط تحت تأثیر قرار می‌گیرد (ونزیل، ۲۰۱۰).

□ موج دوم کیفیت‌های تاب‌آور بودن از طریق قانون «تخریب و انسجام مجدد» کسب شده‌اند. یک فرایند مفصل‌تر کسب کیفیت‌های تاب‌آوری به‌عنوان کارکردی از انتخاب هشیار یا ناهشیار به‌وسیله ریچاردسون و همکاران (به نقل از ونزیل، ۲۰۱۰) مطرح گردید. علیرغم اولین موج تحقیق، این امر نشان می‌دهد که تاب‌آوری رویکردی است که می‌تواند در هر سنی رخ دهد، و با چالش فردی روبرو بوده است و انتخاب می‌شود تا به‌طور سازگار پذیر واکنش نشان دهد و اغلب حمایت از منابع را در خانواده و محیطشان نشان می‌دهد. مطابق نظر ریچاردسون این موج، افراد را قادر می‌سازد تا واکنش‌هایشان را نسبت به تغییر

در شرایط سخت و موقعیت‌های پرخطر انتخاب کنند (ونزیل، ۲۰۱۰).

□ موج سوم بررسی تاب آوری، منجر به مفهوم تاب آور بودن شد. موج سوم آشکار ساخت که در فرایند انسجام مجدد از تخریب در زندگی برخی اشکال «انرژی‌انگیزی»^۱ مورد نیاز است. انسجام مجدد تاب آورانه به انرژی‌های برای رشد نیاز دارد، و مطابق نظریه تاب آوری این منبع انرژی، یک منبع معنوی یا تاب آور بودن فطری است. این موج شامل نیروهای انگیزه‌های ست که در تمامی افراد یافت می‌شود. این مرحله شامل منبع انرژی، ایجاد تجارب و استفاده از نیروها است، و نظریه تاب آوری در سرتاسر موج سوم بر منبع انگیزه برای تغییر و هماهنگ شدن و بر اساس ریچاردسون (ونزیل، ۲۰۱۰) این موج بر دیدگاه مقاومت تأکید دارد.

تاب آوری معمولاً به‌عنوان توانایی افراد برای سازگار بودن در شرایط سخت است، و بنابراین، این بررسی باعث می‌شود که محققان به تاب آوری به شکل ویژگی فردی مثل خوشبینی، حس خوش‌خلقی، حرمت خود بالا، خود کارایی، هوش و مهارت توانایی حل مسئله توجه کنند (ونزیل، ۲۰۱۰؛ خداپناهی، ۱۳۷۸).

نتایج تحقیقات انجام‌شده جلیلی و حسین چاری (۱۳۸۹) در مورد تبیین تاب آوری روان‌شناختی برحسب خود کارآمدی در دانشجویان ورزشکار و غیر ورزشکار پژوهش کردند. نشان داد، که در مورد ورزشکاران و غیر ورزشکاران، الگوی متفاوتی از پیش‌بینی تاب آوری روان‌شناختی بر اساس خود کارآمدی وجود دارد. همچنین تاب آوری ورزشکاران، به‌طور معناداری بهتر از غیر ورزشکاران است. بین رشته‌های ورزشی در زمینه تاب آوری تفاوت معناداری وجود ندارد. و در بین دختران و پسران در تاب آوری تفاوتی وجود ندارد. خباز و همکاران (۱۳۹۰) رابطه حمایت اجتماعی و سبک‌های مقابله را با تاب آوری در پسران نوجوان بررسی کردند. نتایج نشان داد که بین حمایت اجتماعی و سبک‌های مقابله با تاب آوری در نوجوانان رابطه مثبت و معنادار وجود داشت و حمایت اجتماعی و سبک مقابله مسئله محور قادر به پیش‌بینی تاب آوری بودند. نتایج تحقیقات سبیری (۱۳۸۹) تحت عنوان اثربخشی آموزش تاب آوری بر کاهش پرخاشگری دختران اول دبیرستان منطقه ۱۳ شهر تهران نشان داد تأثیر آموزش تاب آوری باعث کاهش پرخاشگری می‌شود.

از دیگر مسائل مطرح‌شده در روانشناسی «قدرت تحمل/بهام»^۲ است. پژوهشگران معتقدند

قدرت تحمل ابهام روشی است که فرد یا گروه اطلاعات مربوط به موقعیت‌ها یا محرک‌های مبهم را زمانی که با یک مجموعه از نشانه‌های ناشناخته، پیچیده یا نامتجانس مواجه می‌شوند، ادراک یا پردازش می‌کنند. افراد با قدرت تحمل ابهام بهتر قادرند احساسات اضطراب و عدم قطعیت به وجود آمده به وسیله ابهام را تحمل کنند. واکنش‌های عاطفی آنها کمتر ثابت و بیشتر متنوع است. افراد با قدرت تحمل ابهام احتمالاً رفتار انطباقی‌تر و بهتر هماهنگ را بسط می‌دهند. آنها می‌توانند در برابر ناراحتی ناشی از موقعیت ایستادگی کنند تا زمانی که به‌طور کافی سازگار شوند و پاسخ‌های مناسب‌تر و قابل‌انعطاف‌تر برای آن تولید کنند (استوچیو، ۲۰۰۳).

افراد فاقد قدرت تحمل ابهام زمانی که با ابهام روبرو می‌شوند، عواطف منفی شدید مانند تنیدگی و اضطراب را تجربه می‌کنند. و از انطباق با موقعیت بازداشته می‌شوند. این افراد احتمال دارد برای دست یافتن به قضاوت‌های سیاه‌وسفید، دیدگاهشان نسبت به موقعیت را به نشانه‌های آشنا، ساده و قطعی کاهش دهند. از خودشان به‌واسطه انعطاف‌ناپذیری (خشکی) و رفتار قالبی دفاع می‌کنند که این رفتارها خود، منجر به راه‌حل‌های کمتر بهینه برای مسئله می‌شود و افراد با قدرت تحمل ابهام احتمالاً رفتار انطباقی‌تر و بهتر هماهنگ را بسط می‌دهند. آنها می‌توانند در برابر ناراحتی ناشی از موقعیت ایستادگی کنند تا زمانی که به‌طور کافی سازگار شوند و پاسخ‌های مناسب‌تر و قابل‌انعطاف‌تر برای آن تولید کنند (استوچیو، ۲۰۰۳).

احمدی (۲۰۱۱) نیز سطح تحمل ابهام افراد معتاد به سیگار و افراد سالم را بررسی کرده که طبق نتایج، در افراد معتاد به سیگار تحمل ابهام کمتری دیده می‌شود. نریمانی و همکاران (۲۰۰۸) سطح تحمل ابهام را در ورزشکاران گروهی و انفرادی، و غیر ورزشکاران بررسی کرده است. نتایج نشان داده که در ورزشکاران گروهی نسبت به انفرادی تحمل ابهام بیشتر دیده می‌شود. همچنین ورزشکاران نسبت به افراد غیر ورزشکار تحمل ابهام بالاتری دارند (نریمانی و آریان، ۱۳۸۶). پژوهنده باهدف بررسی و مقایسه رابطه‌ای ویژگی‌های شخصیت و قدرت تحمل ابهام در زنان سازگار و ناسازگار در زندگی زناشویی، نشان داده شد که در گروه زنان ناسازگار؛ بین ویژگی‌های شخصیت و قدرت تحمل ابهام، رابطه معنادار وجود ندارد. اما، بین گشودگی و توافق، با قدرت تحمل ابهام، رابطه‌ای مثبت معناداری وجود دارد. او دریافت که در مقایسه ویژگی‌های شخصیتی، زنان ناسازگار، روان‌آزردگی بالاتر و توافق و برون‌گرایی پایین‌تری نسبت به زنان سازگار داشتند. همچنین میزان قدرت تحمل ابهام

زنان ناسازگاری، پایین تر از زنان سازگار بود (پژوهنده، ۱۳۹۱). سعیدی مبارکه و احمدپور (۲۰۱۱) به بررسی رابطه تحمل ابهام دانشجویان کامپیوتر با سطح نمرات دروس برنامه نویسی آنها پرداختند. نتایج نشان داد که بین نمرات دروس برنامه نویسی و سطح تحمل ابهام دانشجویان، رابطه مثبت معنی داری وجود دارد (سعیدی مبارکه و همکاران، ۲۰۱۱).

مروری بر تحقیقات نشان می دهد که به طور کلی در سال های اخیر توجه به روانشناسی مثبت و متغیرهایی از قبیل تاب آوری به عنوان یکی از سازه های مهم و اثرگذار در سلامت روان و سازگاری افزایش یافته است. عوامل مختلفی از قبیل عوامل ورزشی، موقعیتی مثل تحمل ابهام در تاب آوری افراد تأثیرگذارند، و از آنجاکه انجام فعالیت های ورزشی، به افزایش سلامت عمومی (جسمی و روانی) می انجامد، همچنین، به دلیل اینکه عواملی چون تاب آوری و قدرت تحمل ابهام در رفتارهای هدفمند که مستلزم تلاش های سخت هستند، اهمیت زیادی دارند، این امکان نیز وجود دارد که انجام فعالیت های ورزشی به تاب آوری و در نتیجه، به قدرت تحمل ابهام نیز کمک کند. بنابراین در این پژوهش فرض بر این است که بین تاب آوری و قدرت تحمل ابهام در ورزشکاران رشته های ورزشی و انفرادی تفاوت وجود دارد. همچنین بین تاب آوری و قدرت تحمل ابهام در ورزشکاران زن و مرد تفاوت وجود دارد. لذا هدف اول پژوهش مقایسه تاب آوری و قدرت تحمل ابهام در ورزشکاران رشته های ورزشی گروهی و انفرادی بوده و هدف دیگر پژوهش، مقایسه دو جنس در متغیرهای مورد پژوهش است.

● روش

پژوهش حاضر به مقایسه تاب آوری و قدرت تحمل ابهام ورزشکاران در رشته های ورزشی انفرادی و گروهی می پردازد، و به لحاظ شیوه گردآوری داده ها، توصیفی از نوع مدل پیمایشی می باشد. «جامعه آماری» پژوهش را کلیه ورزشکاران حرفه ای شهر کرج تشکیل می دهند که در بخش رشته های گروهی فوتبالیست ها و والیبالیست ها و در بخش رشته های انفرادی نیز کلیه تکواندوکاران و شناگران شهر کرج را شامل میشود. در این پژوهش برای انتخاب نمونه از روش نمونه گیری تصادفی چندمرحله ای، استفاده گردید. حجم نمونه برآورد شده که بعد از در نظر گرفتن ریزش ها حجم نمونه نهایی ۲۰۰ نفر انتخاب شد. در رشته های انفرادی مردان و زنان ۱۰۰ نفر و در قسمت رشته های گروهی مردان و زنان ۱۰۰

نفر انتخاب شد.

● ابزار

□ الف: پرسشنامه تاب آوری^۳ کانر و دیویدسون (۲۰۰۳): در این پژوهش برای سنجش تاب آوری به کار برده شد کانر و دیویدسون (۲۰۰۳) این پرسشنامه را با بازبینی منابع پژوهش (۱۹۹۱-۱۹۷۹) در زمینه تاب آوری تهیه نمودند. بررسی ویژگی های روانسنجی این پرسشنامه در شش گروه؛ جمعیت عمومی، مراجعه کنندگان به نقش مراقبت های اولیه، بیماران سرپایی، بیماران با مشکل اختلال اضطراب فراگیر و دو گروه از بیماران مبتلا به اختلال تنیدگی پس از ضربه انجام شده است. سازندگان بر این باورند که این پرسشنامه به خوبی می تواند افراد تاب آور از غیر تاب آور در گروه های بالینی و غیر بالینی را جدا کند. این پرسشنامه دارای ۲۵ ماده پنج گزینه ای (هرگز، به ندرت، گاهی اوقات، اغلب، همیشه) است که محمدی (۱۳۸۴) آن را برای استفاده در ایران انطباق داده است. نتایج مطالعه مقدماتی مربوط به ویژگی های روانسنجی این مقیاس، اعتبار و روایی آن را تأیید کرده است (محمدی، عبدالحسینی و گنجی، ۲۰۱۱). اعتبار و روایی فرم فارسی مقیاس تاب آوری نیز در مطالعات مقدماتی نمونه های بهنجار و بیمار مورد بررسی و تأیید قرار گرفته است (بشارت، ۱۳۸۶). آلفای کرونباخ در پژوهش حاضر ۰/۸۴ به دست آمده است. بررسی اعتبار در این پرسشنامه نیز بیانگر وجود یک عامل عمومی در پرسشنامه بود. مقدار ضریب KMO برای این تحلیل برابر با ۰/۸۹ و مقدار آزمون کرویت بار تلت برابر با ۱۸۹۳/۸۳ بود. مقدار ارزش ویژه برای این عامل عمومی برابر با ۶/۶۴ بود. این عامل ۰/۲۶/۴ واریانس کل پرسشنامه را تعیین می کند. این پرسشنامه می تواند در موقعیت های پژوهشی و بالینی به کار برده شود (پلنت، ۲۰۰۷). در پژوهش حاضر نیز اعتبار پرسشنامه تاب آوری با استفاده از روش آلفای کرونباخ ۰/۸۱ به دست آمد.

□ ب: «پرسشنامه تحمل ابهام»^۴ که توسط مک دونالد در سال ۱۹۷۰ برای تعیین عقاید و نگرش های شخصی یک فرد نسبت به موقعیتهای مبهم ساخته شده است (لامبرتونیف فدرویز و روحانی، ۲۰۰۵). مک دونالد (۱۹۷۰) ۴ ماده (۲ ماده از پرسشنامه شخصیتی کالیفرنیا، ۲۰ ماده از ابزار همنوایی بارون) به ابزار ۱۶ ماده ای ریدل و روزن (۱۹۹۶) اضافه میکند (مکدونالد، ۱۹۷۰) و ابزار ۲۰ ماده ای سنجش تحمل ابهام را به دست می آورد (ریدل و روزن، ۱۹۹۶). مک دونالد ضریب همسانی درونی این پرسشنامه را با اجرا روی یک نمونه

۷۴ نفری از دانشجویان دختر دانشگاه کرنل ۰/۸۶ به دست آورد (مکدونالد، ۱۹۷۰). با اجرای این پرسشنامه روی ۷۸۹ دانشجوی دانشگاه ایتاکا و با استفاده از روش کورد-ریچاردسون ضریب همسانی درونی ۰/۶۳ گزارش گردید. ضریب اعتبار به روش باز آزمایی با اجرا روی ۲۴ دانشجوی پسر ۰/۶۳ محاسبه گردید (تامسون، آستن و والتر، ۲۰۰۴). همچنین استون و همکاران (لامبرتون و همکاران، ۲۰۰۵) ضریب اعتبار (به روش آلفای کرونباخ) ۰/۶۵/۰ لان و کلن (۲۰۰۴) ۰/۷۸ برای این پرسشنامه گزارش کرده‌اند (لان و کالن، ۲۰۰۴).

در پژوهش حاضر نیز ضریب اعتبار این پرسشنامه به روش آلفای کرونباخ ۰/۵۲ محاسبه گردید. آزمون *ریدل* و *روزن* (۱۹۹۶) از روایی سازه بالایی برخوردار است (ریدل و همکاران، ۱۹۹۶). ابزار مکدونالد نیز این روایی را حفظ کرده است (اون و سوئینی، ۲۰۰۲). این ابزار با جزم اندیشی، انعطاف‌ناپذیری نیز ارتباط نشان داد (تامسون و همکاران، ۲۰۰۴). این یافته‌ها نشانگر روایی ابزار سنجش تحمل ابهام مکدونالد است. همچنین ضریب همبستگی ابزار مکدونالد با ابزار مکلین، ۰/۵۸ می‌باشد (مکلین، ۱۹۹۳) (به عبارت دیگر دامنه نمرات بین ۰ تا ۲۰ می‌باشد).

در تجزیه تحلیل داده‌های پژوهش از شاخص‌های توصیفی میانگین، انحراف معیار و آزمون تحلیل واریانس چندمتغیری (مانوا) استفاده شد. نرم‌افزار مورد استفاده SPSS نسخه ۱۹ بود.

● یافته‌ها

ابتدا شاخص‌های مرکزی مربوط به میانگین و انحراف معیار مربوط به متغیرها به دست آمد. برای تحلیل نتایج نیز از تحلیل واریانس چندمتغیری استفاده شد. برای بررسی میزان تفاوت تاب‌آوری و قدرت تحمل ابهام ۱. ورزشکاران رشته‌های ورزشی انفرادی و گروهی ۲. دختران ورزشکار رشته‌های ورزشی انفرادی و گروهی ۳. پسران ورزشکار رشته‌های ورزشی انفرادی و گروهی از آزمون تحلیل واریانس چندمتغیری استفاده شد، نتایج در جدول ۲ ارائه شده است. جهت بررسی فرضیه‌های پژوهش، با توجه به این‌که لازم بود گروه ورزشکاران رشته‌های ورزشی انفرادی و گروهی از لحاظ دو متغیر وابسته مورد مقایسه قرار بگیرند از روش تحلیل واریانس چندمتغیری (MANOVA) استفاده شد. برای این منظور ابتدا، مفروضه‌های اساسی این روش شامل نرمال بودن توزیع داده‌ها، همگنی ماتریس‌های واریانس-

کوواریانس، برابری واریانس گروه‌ها و خطی بودن متغیرهای وابسته، موردبررسی قرار گرفتند و تأیید شدند.

جدول ۱: داده‌های توصیفی مربوط به نمرات تاب آوری، قدرت تحمل ابهام در ۱. ورزشکاران انفرادی و گروهی. ۲. دختران ورزشکار رشته‌های ورزشی انفرادی و گروهی و ۳. پسران ورزشکار رشته‌های ورزشی انفرادی و گروهی

داده‌های توصیفی گروه‌ها	متغیرها	تعداد	میانگین انفرادی	میانگین گروهی	انحراف معیار انفرادی	انحراف معیار گروهی
داده‌های توصیفی مربوط به نمرات تاب آوری، قدرت تحمل ابهام در ورزشکاران انفرادی و گروهی	تاب آوری	۲۰۰	۷۱/۰۰	۶۹/۴۴/۳۰	۱۲/۴۴	۱۱/۵۶
	قدرت تحمل ابهام	۲۰۰	۶۱/۹۲	۶۸/۳۲	۱/۳۰	۱۱/۶۵
			۸/۰۰	۷/۴۸	۲/۲۴	۲/۷۹
داده‌های توصیفی مربوط به نمرات تاب آوری و قدرت تحمل ابهام در دختران ورزشکار رشته‌های ورزشی انفرادی و گروهی	تاب آوری	۲۰۰	۶۵/۱۵	۶۸/۴۸	۱۳/۹۳	۱۱/۵۶
	قدرت تحمل ابهام	۲۰۰	۶۷/۵۴	۶۹/۴۶	۱۲/۶۵	۱۱/۶۵
			۸/۱۰	۸/۶۲	۲/۴۸	۲/۵۵
داده‌های توصیفی مربوط به نمرات تاب آوری و قدرت تحمل ابهام در پسران ورزشکار رشته‌های ورزشی انفرادی و گروهی	تاب آوری	۲۰۰	۶۴/۴۱	۶۳/۴۶	۱۲/۶۵	۱۰/۳۲
	قدرت تحمل ابهام	۲۰۰	۶۲/۳۰	۶۳/۴۶	۱۱/۳۴	۱۲/۶۱
			۷/۵۰	۷/۳۴	۲/۶۲	۲/۶۸
			۸/۶۱	۸/۴۴	۲/۵۹	۲/۶۵

همان‌طور که در جدول ۲ نشان داده شد، داده‌های استنباطی مربوط به نمرات تاب آوری، قدرت تحمل ابهام در ورزشکاران انفرادی و گروهی با توجه به $(p = 0/001, F(2, 197) = 4/29, W L = 0/880)$ تفاوت آماری معناداری بین گروه‌ها از نظر متغیرهای وابسته، تاب‌آوری، قدرت تحمل ابهام وجود دارد. برای هر یک از متغیرهای وابسته با توجه به $p < 0/05$ فرض صفر تأیید نمی‌شود، به این معنی که بین متغیرهای وابسته به لحاظ آماری تفاوت وجود دارد. قدرت تحمل ابهام و تاب‌آوری ورزشکاران رشته‌های ورزشی گروهی و انفرادی تفاوتی وجود دارد.

نتایج ورزشکاران دختر رشته‌های ورزشی انفرادی و گروهی نشان می‌دهد که با توجه به $(p = 0/001, F(2, 197) = 260/34, W L = 0/040)$ و $p = 0/80$ = اندازه اثر، تفاوت آماری معناداری بین گروه‌ها از نظر متغیرهای وابسته، تاب‌آوری و قدرت تحمل ابهام وجود دارد.

همچنین داده‌های استنباطی مربوط به نمرات تاب‌آوری و قدرت تحمل ابهام در پسران ورزشکار رشته‌های ورزشی انفرادی و گروهی در جدول ۲، مشخص شده است که با توجه به

(۰/۰۳۹، WL=۲۶۵/۳۶، F(۲، ۱۹۷)=۰/۰۰۱، p=۰/۰۰۱ و ۰/۸۰=اندازه اثر)، تفاوت آماری معناداری

بین گروه‌ها از نظر متغیرهای وابسته، قدرت تحمل ابهام و تاب آوری وجود دارد.

جدول ۲. داده‌های استنباطی مربوط به نمرات تاب آوری، قدرت تحمل ابهام در ۱) ورزشکاران انفرادی و گروهی ۲) دختران ورزشکار رشته‌های ورزشی انفرادی و گروهی (۳) پسران ورزشکار رشته‌های ورزشی انفرادی و گروهی

اندازه اثر	F	درجه آزادی خطا	درجه آزادی فرضیه	ارزش	گروه‌های مختلف آزمودنی
۰/۶۲	۴/۲۹	۱۹۷	۲	۰/۸۸۰	داده‌های استنباطی مربوط به نمرات تاب آوری، قدرت تحمل ابهام در ورزشکاران انفرادی و گروهی
۰/۸۰	۲۶۰/۳۴**	۱۹۷	۲	۰/۰۴۰	داده‌های استنباطی مربوط به نمرات تاب آوری و قدرت تحمل ابهام در دختران ورزشکار رشته‌های ورزشی انفرادی و گروهی
۰/۸۰	۲۶۵/۳۶**	۱۹۷	۲	۰/۰۳۹	داده‌های استنباطی مربوط به نمرات تاب آوری و قدرت تحمل ابهام در پسران ورزشکار رشته‌های ورزشی انفرادی و گروهی

* P<0/05 ** P<0/01

چنانچه در جدول ۳ مشاهده می‌شود، برای هر یک از متغیرهای وابسته با توجه به $p < 0/05$ فرض صفر تأیید نمی‌شود، به این معنی که بین گروه‌ها در متغیرهای وابسته به لحاظ آماری تفاوت معناداری وجود دارد. بنابراین تفاوت معناداری بین تاب آوری و قدرت تحمل ابهام ورزشکاران رشته‌های ورزشی انفرادی و گروهی و تاب آوری و قدرت تحمل ابهام دختران ورزشکار رشته‌های ورزشی انفرادی و گروهی و در نهایت قدرت تحمل ابهام، اضطراب فراگیر و تاب آوری پسران ورزشکار رشته‌های ورزشی انفرادی و گروهی وجود دارد.

جدول ۳، خلاصه نتایج تحلیل واریانس تک متغیری ANOVA برای هر یک از متغیرهای تاب آوری و قدرت تحمل ابهام

اندازه اثر	F	میانگین مجذورات	درجه آزادی	مجموع مجذورات	شاخص آماری متغیر
۰/۹۴	۱۱۱۰/۲۲**	۲۲۱۲۴/۰۹	۱	۷۳۷۴۶/۶۹۸	تاب آوری ورزشکاران رشته‌های
۰/۸۱	۲۹۳/۵۲**	۳۱۴۲/۸۵	۱	۱۰۴۶/۶۱۸	قدرت تحمل ابهام ورزشی انفرادی و گروهی
۰/۹۳	۹۶۶/۵۸**	۲۳۸۸۹/۲۸	۱	۷۹۶۳۰/۰۹	تاب آوری دختران ورزشکار رشته‌های
۰/۸۵	۳۹۸/۷۱**	۳۶۹۸/۰۴	۱	۱۲۳۲/۶۸	قدرت تحمل ابهام ورزشی انفرادی و گروهی
۰/۹۴	۱۱۱۰/۲۲**	۲۲۱۲۴/۰۹	۱	۷۳۷۴۶/۷۰	تاب آوری پسران ورزشکار رشته‌های
۰/۸۱	۲۹۳/۵۳**	۳۱۴۲/۸۵	۱	۱۰۴۷/۶۲	قدرت تحمل ابهام ورزشی انفرادی و گروهی

* P<0/05 ** P<0/01

● بحث و نتیجه گیری

○ آنچه در این پژوهش انجام گرفت تعیین رد یا تأیید این فرض است که «آیا بین تابآوری و قدرت تحمل ابهام در ورزشکاران رشته های ورزشی انفرادی و گروهی تفاوت وجود دارد.» طبق اطلاعات به دست آمده در جدول های ذیربط، بین تاب آوری و قدرت تحمل ابهام در ورزشکاران رشته های ورزشی انفرادی و گروهی رابطه معناداری وجود دارد. نتایج این پژوهش با یافته های سعیدی و همکاران (۲۰۱۱)، حالوانی (۲۰۱۲)، وان زیل (۲۰۱۰) همسو می باشد.

○ در تبیین نتایج مربوط به تاب آوری می توان گفت که هرچه ویژگی تحمل ابهام ورزشکاران بیشتر باشد، کمتر از موقعیت های مبهم و نامعین اجتناب می کنند، بیشتر می توانند از رویدادها و شرایط سخت بر اساس منابع شرایط موجود به نحو خوب استفاده کنند. چنین می توان تبیین کرد که بیشتر اوقات شرایط و موقعیت های ورزشی البته رقابت ها غیرقابل پیشبینی و مبهم است و افرادی که تنها توانایی در محیط های بدون ابهام را دارند، نمی توانند در موقعیت های مبهم موفق شوند. به منظور موفقیت و عملکرد ورزشی بهتر ورزشکارانی که تحمل ابهام و تابآوری بالاتری دارند می توانند مقابله و مهار بر شرایط مبهم و سخت و تنش های اضطرابی داشته باشند.

○ با افزایش تاب آوری، سرسختی روان شناختی نیز در افراد بیشتر می شود و بالعکس (کلاری و همکاران، ۲۰۰۹؛ ابوالقاسمی و همکاران، ۲۰۱۰) نابورس و همکاران (۲۰۱۳) در مطالعه ای نشان دادند که افراد با افزایش تاب آوری و سرسختی روان شناختی اضطراب درمان کمتری را تجربه می کنند. نتایج پژوهش حاضر نشان داد که بین زنان و مردان مبتلا به دیابت در متغیر تاب آوری تفاوت معناداری وجود ندارد. این نتایج با نتایج دیگر پژوهش ها مبنی بر عدم وجود تفاوت بین زنان و مردان در میزان تاب آوری همخوانی دارد (سیدمحمودی، رحیمی و محمدی، ۲۰۱۳؛ کانر و همکاران، ۲۰۰۳). و در پژوهشی دیگر مشاهده شد که بالا بودن تعهد در زنان نسبت به مردان پریشانی و اضطراب کمتری را در آینده به همراه دارد، ولی در هر دو گروه تاب آوری و سرسختی بالا صفت سازگاری بیشتری مشاهده شد (احمدی، ۲۰۱۱).

○ در تبیین نتایج مربوط به قدرت تحمل ابهام می توان به تحقیق زناسنی (۲۰۰۶) اشاره

کرد که نشان داد، قدرت تحمل ابهام بر میزان آمادگی فرد در رقابت و عملکرد ورزشی وی و نحوه عمل او قبل و در حین رقابت اثرگذار خواهد بود. این باور غیرمنطقی که رقابت بسیار مبهم و غیرقابل پیش‌بینی خواهد بود، بر عملکرد تأثیرگذار است. ورزشکارانی که دارای تحمل ابهام بالای هستند تنها با دیدن رقابت، قضاوت را تا آخر رقابت به تعویق می‌اندازد. افراد دارای تاب آوری و قدرت تحمل ابهام بالا از مهارت به تأخیر انداختن قضاوت برخوردارند، افرادی دارای منبع کنترل درونی بوده و قدرت تحمل ابهام بالای نسبت به افراد دارای منبع کنترل بیرونی دارند. افراد فاقد تحمل ابهام در موقعیت‌های مبهم احساس می‌کنند دچار تنش شده‌اند. با توجه به اینکه ورزشکاران نیز در موقعیت مبهم رقابت‌های ورزشی قرار می‌گیرند، ورزشکارانی که تحمل ابهام پایبتری دارند برعکس ورزشکاران تحمل بالا عکس‌العمل نشان می‌دهند. در این موقعیت‌ها دچار تنش شده و احساس تحمل کم موقعیت مبهم دارند. می‌توان چنین گفت که در ورزش‌های انفرادی فقط با مهارت‌ها و توانایی‌های خود سروکار دارد، درحالی‌که در رشته‌های گروهی مانند فوتبال و والیبال شخص تحت تأثیر اعضای تیمش قرار می‌گیرد و عملکرد او در گروه، عملکردی گروهی خواهد بود و در مقابل، عملکرد او نیز بر گروه تأثیر می‌گذارد. نقشی که در ورزش‌های گروهی به فرد محول می‌شود، ممکن است با نقش درونی شده او ناهماهنگ باشد، بنابراین این ناهماهنگی باعث به وجود آمدن ابهام برای فرد می‌شود و عملکرد او را به صورت منفی تحت تأثیر قرار می‌دهد. مثلاً یک بازیکن فوتبال که همیشه در پست حمله بازی کرده است، اگر مربی او را به ضرورت در پست دیگر مانند دفاع قرار دهد، او دچار ابهام می‌شود و تحمل این ابهام نیز برای او مشکل خواهد بود و نقش فرعی‌اش بدترین عملکرد را از خود به نمایش می‌گذارد، چراکه نقش اصلی و درونی شده او نیست.

○ همچنین نتایج پژوهش پژوهنده (۱۳۹۱) باهدف شناخت و مقایسه رابطه‌ای ویژگی‌های شخصیت و قدرت تحمل ابهام در زنان سازگار و ناسازگار در زندگی زناشویی انجام داد، نتایج نشان داد که در گروه زنان ناسازگار؛ رابطه منفی معنادار و بین‌گشودگی و توافق، با قدرت تحمل ابهام، رابطه‌ای مثبت معناداری وجود دارد. او دریافت که در مقایسه ویژگی‌های شخصیتی، زنان ناسازگار، روان‌آزردگی بالاتر و توافق و برون‌گرایی پایین‌تری نسبت به زنان سازگار داشتند. همچنین میزان قدرت تحمل ابهام زنان ناسازگاری، پایین‌تر از

زنان سازگار بود.

○ همانطور که نتایج این پژوهش نشان می دهد تاب آوری و قدرت تحمل ابهام در دختران و پسران ورزشکار در رشته های ورزشی انفرادی و گروهی تفاوت وجود دارد. نتایج این پژوهش یوکسن و همکاران (۲۰۰۶)، ونزیل (۲۰۱۰)، صالحی و همکاران (۲۰۱۰)، لمبرتون و همکاران (۲۰۰۵)، اون و سوینی (۲۰۰۲)، نریمانی و همکاران (۱۳۸۶) همسو می باشد. آقاجانی، نریمانی، آریاپوران (۱۳۹۰) در پژوهشی به مقایسه کمال گرایی و تحمل ابهام در دانش آموزان دختر تیزهوش و عادی پرداختند. نتایج نشان داد که بین کمال گرایی مثبت، کمال گرایی منفی و تحمل ابهام در دانش آموزان تیزهوش و عادی، تفاوت معنی داری وجود دارد. تفاوت معناداری بین کمال گرایی و تحمل ابهام در دانش آموزان تیزهوش و عادی وجود دارد. نتایج این پژوهش با تحقیق حاضر همسو می باشد. همچنین لمبرتون، فدرواسز و روحانی (۲۰۰۵) به بررسی رابطه تحمل ابهام و اضطراب ناشی از کار با کامپیوتر در بین ۱۲۰ حسابدار پرداختند و به این نتیجه رسیدند که حسابدارانی که مهارت های IT قوی دارند تحمل ابهام بیشتری نشان می دهند. از سوی دیگر پژوهشی توسط اون و سوینی (۲۰۰۲) انجام شد که اثر تحمل ابهام بر عملکرد یادگیری و رضایت در دانشجویان علوم کامپیوتر بررسی شد. در این تحقیق سعی شد که رابطه ی بین تحمل ابهام و عملکرد یادگیری سنجیده شود که نتایج نشان داد که دانش آموزان در دوره ی سطوح بالاتر در اطلاعات و فناوری، دارای تحمل ابهام بالاتری بودند. فیشر، مک کارلی و مد ینکویین (۲۰۰۶) نیز در پژوهشی که با عنوان بررسی رابطه اضطراب کلی با قدرت تحمل وضعیت مبهم در بین خلبانان خطوط هوایی واشنگتن انجام داد، به این نتیجه رسیدند که افزایش اضطراب عمومی بر میزان قدرت تحمل وضعیت مبهم اثر داشته و آن را کاهش می دهد. این پژوهش نشان داد که بین این دو عامل ضریب همبستگی معادل $0/76$ وجود داشته است.

○ در تبیین این امر می توان به نظریه های ون زیل (۲۰۱۰)، ویلکس (۲۰۰۸) تاب آوری مواجهه با چالش ها و سازگاری پذیری با شرایط تنیدگی زا و شرایط سخت و تمرکز به مشکل تنیدگی و توانایی تحمل کردن بحران ها و موقعیت های تنیدگی زا و سازگار پذیری با شرایط اشاره کرد. نتایج پژوهش یوکسن و همکاران (۲۰۱۱) نشان داده است که افراد با تاب آوری پایین، بیشتر در معرض مشکلات روانی از قبیل؛ افسردگی، ناامیدی، اختلال

رفتاری، خشونت، مصرف سیگار و مواد مخدر و همچنین انجام فعالیت های جنسی مهار نشده قرار دارند و از نظر پیشرفت تحصیلی دچار ضعف و نقصان می باشند. در ادامه می توان به این مطلب استناد کرد، که ویژگی های شخصیتی ورزشکاران زن در ورزش رقابتی نشان می دهد که: الف. بیشتر از مردان شواهد ترس از موفقیت نشان می دهند. ب. اعتماد به نفس کمتری نشان می دهند. ج. ترجیح می دهند که عملکردشان با دیگران مقایسه نشود. د. دارای تنش و اضطراب ویژه نسبتاً بالا دارند. ه. به موقعیت های خود دقت کمتری دارند و بیشتر از مردان توسط زمینه بصری پیرامون خود منحرف می شوند (مثلاً، یک زمینه پریشانی را بیشتر مانع عملکرد زنان می شود تا مردان). و. در نگرش ها و رفتارهای شان محافظه کارترند (یعنی، گرایش به پیروی از قوانین رادارند) و ی. دارای مرکز کنترل بیرونی هستند که به معنای آن است که موفقیت را به بخت یا تکلیف آسان و نه به توانایی یا تلاش خود نسبت می دهند (انشل و هاوارد، ۱۳۸۰).

○ در تبیین این نتیجه می توان گفت هرچه ویژگی تحمل ابهام ورزشکاران بیشتر باشد کمتر از موقعیت های مبهم و نامعین اجتناب می کنند، بیشتر می توانند از رویدادها و شرایط سخت بر اساس منابع شرایط موجود به نحو خوب استفاده کنند. چنین می توان تبیین کرد بیشتر اوقات شرایط و موقعیت های ورزشی البته رقابت ها مبهم و قابل پیش بینی نیست و افرادی که تنها توانایی در محیط های بدون ابهام رادارند، نمی توانند در موقعیت های مبهم موفق شوند. به منظور موفقیت و عملکرد ورزشی بهتر ورزشکارانی که تحمل ابهام و تاب آوری بالاتری دارند می توانند مقابله و نظارت بر شرایط مبهم و سخت و تنش های اضطرابی داشته باشند.

○ به طور کلی از این پژوهش چنین استنباط می شود که تاب آوری و قدرت تحمل ابهام در ورزشکاران رشته های ورزشی انفرادی و گروهی تأثیرگذار می باشد و ورزشکاران از تاب آوری مطلوبی برخوردارند. زیرا یکی از مهمترین عوامل موفقیت در ورزش تاب آوری و قدرت تحمل ابهام بالا است. از این رو به نظر می رسد یافتن روش هایی برای کاهش ابهام در عملکرد ورزشی، ورزشکاران و کنترل آن ضروری است. آموزش مریبان برای ایجاد توانایی تشخیص میزان و دلیل ابهام و ارائه راهکارهای مناسب می تواند از جمله راه های مؤثر در کنترل و کاهش ابهام و افزایش تاب آوری ورزشکاران باشد. افزون بر این از آنجاکه تاب آوری

و قدرت تحمل ابهام قبل از مسابقه یکی از مهم ترین مسائل روانشناسی ورزش است، توصیه می شود ابزارها برای سنجش تاب آوری و قدرت تحمل ابهام برای ورزشکاران ایرانی تهیه و هنجاریابی شود.

یادداشت ها

1. motivational energy
3. Resilience Questionnaire

2. ambiguity tolerance
4. Ambiguity Tolerance Questionnaire

● منابع

- آقاجانی، سیف الله؛ نریمانی، محمد؛ آریاپوران، سعید. (۱۳۹۰). مقایسه کمال گرایی و تحمل ابهام در دانش آموزان دختر تیزهوش و عادی. *فصلنامه ایرانی کودکان استثنایی*، ۱(۱۱)، ۹۰-۸۳.
- انشل، مارک هوارد. (۱۳۸۰). *روانشناسی ورزش: از تئوری تا عمل*. ترجمه علی اصغر مسدد. تهران: اطلاعات.
- بشارت، محمدعلی. (۱۳۸۶). تاب آوری، آسیب پذیری و سلامت روان. *مجله علوم روان شناختی*، ۶، ۳۸۳-۳۷۳.
- پژوهنده، زهرا. (۱۳۹۱). *مقایسه و رابطه ویژگی های شخصیت و قدرت تحمل ابهام در زنان سازگار و ناسازگار در زندگی زنانشویی*. پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی، کرج.
- جلیلی، علی؛ حسین چاری، مسعود. (۱۳۸۹). تبیین تاب آوری روان شناختی برحسب خودکارآمدی در دانشجویان ورزشکار و غیر ورزشکار. *رشد و یادگیری- حرکتی ورزشی*، ۶، ۱۵۳-۱۳۱.
- خباز، محمود؛ بهجتی، زهرا؛ ناصری، محمد. (۱۳۹۰). رابطه حمایت اجتماعی و سبک های مقابله، با تاب آوری در پسران نوجوان. *فصلنامه روانشناسی کاربردی*، ۴(۲۰)، ۱۲۳-۱۰۸.
- خدا پناهی، محمدکریم. (۱۳۷۸). بررسی رابطه سطح تهییج طلبی دانشجویان با فعالیت ورزشی، سرعت رانندگی و شرکت در مراسم مذهبی. *مجله روانشناسی*، ۳(۹)، ۳۳-۲۳.
- سیبری، سمیه. (۱۳۸۹). اثربخشی آموزش تاب آوری بر کاهش پرخاشگری دختران اول دبیرستان منطقه ۱۳ شهر تهران. پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی، دانشگاه علامه طباطبایی، تهران.
- غلامی، آویشه. (۱۳۸۷). *رابطه بین قدرت تحمل ابهام و خلاقیت در دانش آموزان دختر پایه اول مقطع متوسطه آموزش و پرورش ناحیه ۲ شهرستان کرج سال تحصیلی (۱۳۸۶-۱۳۸۷)*. پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی، دانشگاه آزاد اسلامی، کرج.
- کلنی، سیمین دخت. عریضی سامانی، سید حمیدرضا. نامداری، کوروش. (۱۳۹۴). ویژگی های شخصیتی افراد دارای الگوهای رفتار کاری سالم و ناسالم. *مجله روانشناسی*، ۱۹(۷۶)، ۳۷۹-۳۶۳.

محمدی، مسعود. (۱۳۸۴). بررسی عوامل مؤثر بر تاب‌آوری در افراد در معرض خطر سوء‌مصرف مواد. پایان‌نامه دکتر، رشته روانشناسی بالینی، دانشگاه علوم بهزیستی و توان‌بخشی، تهران.

نریمانی، محمد؛ آریان، سعید. (۱۳۸۶). مقایسه خودکارآمدی و تحمل ابهام در ورزشکاران گروهی و انفرادی با افراد غیر ورزشکار. حرکت، ۳۲، ۹۶-۸۵.

Abolghasemi, A., & Taklavivaranian, S. (2010). «Resilience and perceived stress: Predictors of life satisfaction in the students of success and failure». *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 5, 748-752.

Ahmadi, M. (2011). "Comparison of meta-cognitive and tolerance of ambiguity in cigarette addicted persons". *Journal of Clinical Psychology*, 4, 59-65. (persian).

Clary, M.C. & Rob, B. (2009). "An investigation into the relationship between tolerance of ambiguity and creativity among military officers". Degree Doctor of Philosophy. Kansas State University.

Conner, K.M., & Davidson, J. R. (2003). "Development of a new resilience scale: The Conner-Davidson Resilience Scale". *Journal of Depress Anxiety*, 18(2), 76-82.

Enshel, M. (1948). "Sports psychology". Translation Mosaddad, A. (2001). Tehran: Ettelaat.

Halawani, A.H. (2012). "Comparison of sport competitive anxiety levels of Saudi Arabian national team athletes with and without disabilities in competitions". Degree of Doctor of Philosophy in Kinesiology, University of Arkansas.

Lamberton, B., Fedorowicz & Roohani, S. (2005). "Tolerance for ambiguity and IT competency among accountants". *Journal of Information System*, 19(1), 75-96.

Lane, M., & Klene, K. (2004). "The ambiguity tolerance interface: A modified social cognitive model for leading under uncertainty". *Journal of Leadership & Organizational Studies*, 10(3), 69-82. <http://proquest.umi.com>.

McDonald, A.P. (1970). Revised scale for ambiguity tolerance: *Reliability and Validity Psychology*, 36(2), 171-176.

McLain, D.L. (1993). "The MSTAT-I: A new measure of an individual's tolerance for ambiguity". *Educational and Psychological Measurement*, 53, (1), 183-189. <http://www.Elsevier.com>

Nabors LA, Kichler JC, brassell A, Thakkar S, Bartz J, Pangallo J, et al, (2013). "Factors related to caregiver state anxiety and coping with a child's chronic illness". *Famsyst Health*, 31 (2), 171-80.

Owen, W., & Sweeny, R.B. (2002). "Ambiguity tolerance, performance, learning and satisfaction: A research direction". In The proceedings of ISECON, v19 (San Antonio).

Palent, J. (2007). "SPSS". *Kakavand, AR, translation* (2010). The first edition, Tehran: Sarafranz.

- Reivich, K.J., Seligman, E.P., & McBride, S. (2011). Master resilience training in the U.S. Army. *American Psychologist*, 66(1), 25-34.
- Rydell, S.T. & Rosen, F. (1996). "Measurement and some correlates of need – cognition". *Psychological Reports*, 19, 1303-1312.
- Saeedi, Mobarake, M., & Ahmadi, A. (2011). "Relationship of tolerance ambiguity in computer students with scores level of them in programming course". *Journal of Research Strategies for Education In Medical Sciences*, 5(4); 219-222.
- Salehi, Fadardi, J., Azad, H., & Nemati, A. (2010). "The relationship between resilience, motivational structure and substance use". *Procedia – Social and Behavioral Sciences*, 5, 1956-1960.
- Seyed Mahmoodi S.J., Rahimi, Ch., & Mohammadi, N. (2013). "Psychometric properties of posttraumatic growth inventory in an Iranian sample". *J. Psychology Models Methods*, 3(12): 93-108 (persian).
- Shakerinia Mohammad Pour M. (2010). "Relationship between job stress and resilience with burnout in female nurses". *Journal Behboud, Fourteen Years, Issue*, 161-169 (persian).
- Stoycheva, K. (2003). "Talent, science and education: How we cope with uncertainty and ambiguities". <http://www.chaperone.sote> submitted in partial fulfillment of the Requirements for the Doctor of Education Degree. Union University.
- Van Zyl, H. (2010). "Resilience among middle-born children". Magister Educationis in Educational Psychology, North – West University
- Wilks, S. E. (2008). "Resilience amid academic stress: The moderating impact of social support among social work students. *Advances in Social Work*, 9(2), 106-125.
- Yuxn, Laujt, Mak WW, Zhang, J, luiww, Zhang J. (2011). "Factor structure and psychometric properties of the Connor – Davidson Resilience Scale among Chinese adolescents". *Compr Psychiatry*. 52(2), 218-24.
- Zenasni, F., Besancon, M & Lubart, T. (2006). Creativity and Tolerance Ambiguity: An empirical study. *Journal of Creative Behavior*. <http://www.Psycho.Univ-paris5.fr>.

